

พิธีสูขวัญ

นำเสนอเมื่อ : 1 ก.ค. 2552

วัฒนธรรม คือ จิตวิญญาณของคนอีสาน

"...ขวัญเจ้าไปอยู่นาแกมหญ้า

ขวัญเจ้าไปอยู่ป่าช้าแกมผี

ขวัญเจ้าไปถือศีลลาหนา

ขวัญเจ้าไปลี้ไปถือคาล้ำใหญ่ ก็ให้มาสามื้อนี้วันนี้

มาเย้อขวัญเอย..."

คนอีสานจะได้ยินเสียงเรียกขวัญกันอยู่บ่อย ๆ ในยามที่บ้านใดมีลูกหลานไปไทยมา คำขึ้น ลูกหลานสอบเข้าไปทำงานได้ หรืออาจจะมีคนอยู่ในบ้านหลังดังกล่าวป่วยหนัก รักษาที่ไหนก็ไม่หาย ญาติ ๆ ก็จะมี ความเชื่อ ขวัญไม่อยู่กับเนื้อกับตัว หรือมีผีสิงนางไม้มารเรียกเอาขวัญไปอยู่ดวยแล่ว จึงต้องจัดทำพิธีสูขวัญหรือสูขวัญขึ้น

คำว่าขวัญหรือขวน คือสิ่งที่เป็นมิ่งมงคลสถิตอยู่กับชีวิตมนุษย์ สัตว์ พืช รวมทั้งสิ่งของเครื่องใช้ซึ่งเป็นความเชื่อมาแต่ดั้งเดิมของสังคมไทย

เราไม่อาจจะปฏิเสธได้ว่าพิธีสูขวัญเป็พิธีสำคัญของทุกขั้นตอนในชีวิตของคนคนหนึ่ง ทุกคนถ้าเป็นชาวอีสานล้วนแต่เคยเขาพิธีสำคัญนี้มาแล้วทั้งสิ้น ไม่ชวงใดก็ชวงหนึ่งของชีวิต เช่น พิธีทำขวัญอุ้ ทำขวัญบวชนาค ทำขวัญแต่งงานฯ

นอกจากนี้ในภาษาพูดเราก็ยังพูดถึงคำว่า..ขวัญ...จำนวนมาก เช่น ปลอดภัย ขวัญ เรียกขวัญ บ้านแก้วเรือนขวัญ ลูกแก้วลูกขวัญ ผัวแก้วเมียขวัญ เรือนขวัญ มิ่งขวัญ ของขวัญ รับขวัญ แรกนาขวัญ ขวัญใจ บำรุงขวัญ เป็นขวัญ เป็นตน อันแสดงถึงพิธีดังกล่าวได้อยู่คู่กับสังคมไทยมายาวนาน และพิธีดังกล่าวก็คงอยู่ยั้งยืนอยู่กับคนไทยตลอดไป

การสูขวัญใช้ในกรณีมีทั้งเหตุดีและเหตุร้ายที่บุคคลได้รับ กล่าวคือ เมื่อได้รับโชคดี เลื่อนยศ สำเร็จการศึกษา หรือกลับมา หรือคาขายร่ำรวย หรือได้ลูกเกิดใหม่ เป็นต้น

ส่วนเหตุร้ายที่ได้รับและผ่านเหตุร้ายมานั้น ก็มีการสูขวัญเช่นกัน เช่นสูขวัญคนป่วยที่หายจากไข้ ไปราชการสงครามมา ผ่านเหตุร้ายถึงเลือดตกยางออกผานมาไม่นาน

พิธีสูขวัญที่นิยมทำพิธีกันโดยทั่ว ๆ ไปได้แก่ สูขวัญแม่ออกจากกรรม สูขวัญเด็ก สูขวัญธรรมดา สูขวัญนาค สูขวัญนอย(ก่อนแต่งงาน) สูขวัญบาวสาว สูขวัญคนป่วย สูขวัญหลวง และสูขวัญอื่น ๆ

ส่วนการทำพิธีสู่ขวัญเครื่องใช้สิ่งของที่นิยมทำพิธีกัน ได้แก่ สู่ขวัญเรือน สู่ขวัญขึ้นบ้านใหม่
สู่ขวัญเกวียน สู่ขวัญชาวขึ้นเลา สู่ขวัญวัวควาย สู่ขวัญพาขาว และสู่ขวัญช่าง

ลำดับการจัดพิธีกรรมสู่ขวัญ จะดำเนินการตามลำดับดังนี้

๑.เจ้าภาพจะต้องเตรียมกำหนดวัน เวลา และเชื้อเชิญแขกเพื่อนบ้านมาในงาน

๒. เตรียมพาขวัญ จะจัดเป็พาขวัญ ๓,๕,๗, หรือ ๙ ชั้น ก็ได้ ชั้นที่ ๑ ใส่กล้วย ขนม ขนมต้ม
หรืออาหารประเภทขนมและผลไม้ ส่วนอื่น ๆ จะใส่ดอกไม้ รูปเทียน หมากพลู ยาสูบ พรอมคายผูกแขน เป็นต้น

๓. หมอขวัญ ซึ่งเป็นเจ้าพิธีในการสวดบทสวดขวัญ เจ้าพิธีนี้จะสวดเป็นทำนองคล้าย ๆ
ลำของภาคอีสาน ผู้ที่มาร่วมพิธีจะนั่งพนมมือล้อมวงฟังอย่างสงบ
ครั้นสวดมาถึงตอนว่า...มาเยอขวัญ...ผู้ที่มาจะช่วยกันกรอตอบรับว่า..มาเยอขวัญเอย..ยิ่งเสียงดังมากเท่าใดยิ่งดี

๔. ผู้ขอมืออวยพร ครั้นหมดขวัญสวดบทสู่ขวัญจบแล้ว ก็ผู้ขอมือเจ้าของขวัญและอวยชัยให้พร
โดยญาติจะนำด้ายไพรีมาผูกมือเจ้าของขวัญอาจจะมีเงินมาช่วยปลอบขวัญในครั้งเดียว
หลังจากนั้นก็ร่วมรับประทานอาหารเป็นการเฉลิมฉลองพิธีสู่ขวัญ
(สารานุกรมไทยว่าด้วยวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า ๔๗๘๒ -๔๗๘๓)

"...นอนหลับให้เจ้าได้เงินหมื่น นอนตื่นให้เจ้าได้เงินแสน แปะมือมาให้เจ้าได้แก้วมณีโชติ
โทษฮ้ายยามาพาน มารุฮ้ายยามาเบียด ให้เจ้าหุ้ยเคราะห์หายุภัย เคราะห์ี่เจ้าอย่าได้เห็น เชิญเจ้าอย่าได้พ้อ
ให้เจ้าหายพยาธิโรค ให้เจ้ามีศักดิ์านุภาพ ผาบแพขาเด็กศัตรูก็ฆ่าเทอญ.."
หมอสู่ขวัญจะอำนวยการอวยชัยในบทสวดสู่ขวัญบทสุดท้ายแก่เจ้าของขวัญก่อนจบพิธีทุกครั้ง

